

DE ELF MERENTOCHT

40/41 6000 Schaatsenrijders doorkruisten Zuid-West-Friesland

Onder in het Slotermeer staat een kraampje op het ijs. „Juffrouw, voor 'n zesduizend man melk en koek, asjeblijft”.

Dat is de Elf Merentocht van Zaterdag, op z'n allersimpelst gesteld. En die flinke zesduizend, of kleine zevenduizend, de wedstrijddrijders van Langweer meegerekend, hebben hun koek en melk gekregen op tijd. Kortsichtig hebben de V.V.V.-besturen van Sneek en Langweer gewerkt de laatste dagen en nachten om deze volksverhuizing op schaatsen vlot te doen verlopen en al lijkt het bijna onmogelijk: toch is alles vlot verlopen; nergens haperde er iets, het geheele 65 K.M. lange traject langs liep alles op rolletjes. Hulde voor de organisatoren.

's Morgens vroeg op het stikdonkere perron in Leeuwarden staat de elastieke trein, die maar nooit vol schijnt te komen. Als het wat lichter wordt, ontdekken we, dat we met minstens 17—18 man in een coupé zijn. Zoiets geeft stemming en sfeer; het wachten wordt gekort door het zingen van prachtige liederen (is het u ook wel eens opgevallen hoeveel liederen de doorsnee-Nederlander op z'n repertoire heeft?) en vooral in de goederenwagens wordt de community-singing druk beoefend.

Daartusschen door verhalen over den Elfmerentocht van verleden jaar: „Volop zomer, man”; of over den Wolvegasterrit: „Ik heb de zon in mijn gezicht gekregen”. De onversaagde dame: „Ik heb van m'n broer beenbeschermers geleend, ze hebben me deze week al driemaal gepikt”. In een donkere coupé vecht een andere jongedame tegen Hollandsche sportbeoefenaars met Noren, rugzakken, windjacks, enz. geheel compleet: „Ja, jullie kunnen opscheppen met jullie dure schaatsen en jullie training. Maar op den Elfstedentocht lieten jullie het lekker zitten ten onze arme jongens met hun oude schaatsen en gebrekkige uitrustingen”. Dan staat een man voor haar en stelt zich voor: „Adema, van Franeker”. (Winnaar Elfstedentocht 1940, red.). Over z'n schouder bungelen een paar prachtige, echte Noren.....

Met een beklemd gevoel zien wij dan Sneek opdoemen. Een beetje angstig, niet om het weer, dat is voor goede tochtrijders goed genoeg, maar er zitten zulke hoge nummers in den trein, vijfduizend-zooveel en nu vreest een ieder eindeloze moeilijkheden bij den start en bij de con-

trôlepunten. Niets er van echter. Het station zelfs heeft plotseling vele uitgangen gekregen en het is absoluut onnoodig om over de hekken te klimmen. Buiten het station vangen de controleurs, gidsen, opbouwdiensters en groote aanwijzingsborden de deelnemers op, leiden de nummerserie's onmiddellijk naar de juiste start-contrôlepunten en de massale uittocht over de Friesche meren kan beginnen.

Op het mooie ijs van de Geeuw wordt nu de monsterachtige slinger gevormd, die straks bijna het geheele traject zal omvatten. Negen uur hebben de eerste rijders hun schaatsen onder gebonden en dat gaat zoo door tot ongeveer twaalf uur. Het ijs is prachtig, het vriest nog juist genoeg, er staat bijna geen wind, op een beetje zon na ideaal tochtweer. In onafgebroken regelmaat krassen de duizenden schaatsen over het ijs.

Nu het wat lichter is geworden, kan men z'n naaste tochtgenooten eens overzien, in klassen indeelen al naar hun rijderskwaliteiten en provinciaalsgewijze schiften. Die lui met twee, drie paar schaatsen bij zich, met groote rugzakken en wat dies meer zij, komen van buiten Friesland, en zij doen aan watersport. Een Friesche tochter kijkt 's morgens de hak- en toonleeren eens goed aan, probeert de riemen even over zijn of haar knie, steekt een boterham achter de kiezen en eentje in den zak en is klaar voor een honderd kilometer. Schaatsenrijden is voor hem of haar geen sport, of alleen sport als het over de hardrijdersbanen gaat, verder is het een vanzelfsprekend iets, dat bij water, winter en „himself” hoort. De Fries rijdt niet zooveel beter dan de overige Nederlanders, hij rijdt alleen wat gewoner.

Echter, bij zulke tochten maakt men geen onderscheid. Wij allen behooren immers tot de groote familie Elfmerentochters, behooren bij elkaar, helpen mekaar zooveel mogelijk en rijden mekaar niet in de wielen, oftewel de schaatsen. Samen rijden wij door het Friesche winterland, dat zelfs op dezen mistigen dag nog wel verrassingen biedt. Eindeloos strekt het Elfmerenpad zich uit, recht-uit, recht-aan over de grotere wateren, slingerend en kronkelend door de dorpjes en stadjes. Men rijdt en rendt, en de geheele wereld om je heen blijft een vaag vermoeden, tot plotseling aan de rechterzijde

een molentje uit het grijs opduikt en aan den linkerkant het silhouet van een oude boerderij, omringd door witberijpte iepen. Dan doemt een bruggetje op, de colonne buigt zich en glipt behendig onder de balken door, of splitst zich in tweeën en „klúnét” over den weg. Een bochtig slootje met zilveren rietpluimen aan weerszijden, dan wijken de rietzooien plotseling wijduit en verliezen zich in den damp, een meer — is het klein of groot? — men kan geen oever zien, alleen de zwarte schaatsenrijdende rups zonder begin of einde, die de vlakke oversteekt.

Bij de huizen staan de bewoners en kijken, wuiven, roepen en helpen als er hulp noodig is. Een vroolijke stemming en een hartelijke sfeer vergezelt den tochtters overal.

Over hartelijkheid gesproken: een aardige jongedame vraagt bij den derden contrôlepost beleefd meneer Nurks: „Mag ik een eindje achter u rijden, meneer?”, waarop Nurks zeer beleefd antwoordt: „Om de niet, ik heb genoeg aan mijzelf!”

Het is eigenlijk maar goed, dat de mist het Friesche landschap omsluiert houdt; het tempo is hoog, een ieder schijnt haast te hebben. Dat is eigenlijk een nadeel van zulke tochten en vooral in Friesland komt dit euvel sterk naar voren: men maakt er onwillekeurig een wedstrijd van.

Dat is niet de bedoeling van de organisatoren geweest, maar tja, straks vragen de Friezen elkaar: „En hoelang hebben jullie er over gedaan?” Dus rijden, niet teveel links of rechts kijken, tempo, tempo. Van Oudega, waar de contrôle absoluut geen oponthoud veroorzaakte, over die prachtige poelen naar Heeg, dan de Heegermeer op naar Woudsend, van welk dorp alle kopjes en schoteltjes in de koeken melktentjes gebruikt moesten worden. Het Slotermeer, waar ons de eerste wedstrijddrijders van Langweer als donkere schimmen voorbij schoten, lag als een zee van oneindigheid onder de grijze luchten, maar de lange slang verdeelde die oneindigheid in twee helften en vormde als het ware een brug, waarlangs men van het eene niets tot het andere kon gaan. Andere bruggen waren op het Slotermeer geslagen over de kist, waar groote schotsen ijs opeen waren geschoven en in het midden open water vrij hielden. Op deze bruggen betwisten de tochtters en de wedstrijdlui elkaar den voorrang, gelukkig hielden stevige jongens van den Opbouwdienst de lijntjes strak. Toch slaagden, ondanks de perfecte organisatie, twee ondernemende dames er in, tot den hals in het water te geraken, toen zij, bang voor een weinig wachten, probeerden op eigen kracht het kistwerk over te steken. Gelukkig konden zij dadelijk op het droge gehaald

worden en hadden van hun onvoorzichtigheid nu alleen het plezier van een nat pak en een einde aan hun tocht.

Buiten Sloten zaten ook de eerste tochtters aan den kant van het water bedaard uit te rusten. Zij zullen later Sneek nog wel hebben gehaald en wij gelooven niet, dat er veel urtvallers zijn geweest, al was het tempo van den geheelen tocht ook veel te hoog. Eigenlijk werden ook de slechtste rijders meegesleept in die langen stroom en het ontmoedigende alleen en verlaten achter blijven kon onmogelijk voor komen.

Bij Follega haakte het eventjes met de contrôle, men scheen niet op zulke massale aankomsten te hebben gerekend, maar nam ook onmiddellijk afdoende maatregelen. De latere rijders zullen er dan ook niets van hebben gemerkt.

En door Follega heen begint het traject al weer aardig op Sneek aan te loopen, dus gooien de meeste rijders er nog een schepje op. Een klein eindje slecht ijs bleek geen beletsel voor snelheid te zijn; wij hadden het Tjeukemeer voor den wind en stoven als volleerde lange baanrijders op naar Langweer. Het ijs werd hoe langer hoe beter en — voor den wind rijdt een ieder hard. Bij Langweer voor het laatst koek en melk gekocht, dan verder naar den laatsten contrôlepost, het Paviljoen Sneekermeer. Een flink eindje „klunen” bij Uitwellingerga hield den tocht nog eventjes op, op de vakken van het nieuwe kanaal echter was de baan prachtig breed, daar kon het om het hardst gaan.

Nog altijd door passeerden ons de wedstrijddrijders; echter dezen imponeerden ons niet meer. „Wij zijn nog eerder in Sneek dan zij in Langweer”. „Als ik niet beter kon rijden, gaf ik mij toch liever voor den tocht op.”

Sneek, afbinden. En een eindeloze kronkeltocht op onwillige, heel brooze enkels, zoekende door nauwe steegjes en slopjes om den kortsten weg naar de nieuwe veemarkt. Sommigen loopen hard; per slot van rekening zou elke minuut korter straks nog van waarde kunnen zijn.

Klets, klets, gaan de laatste stempels over de deelnemerskaart. En een vlugge hand reikt de belooning voor alle zwoegen over: het fraaie Elfmereninsigne. Dat is het einde.

Maar in de café's zijn alle tafeltjes druk bezet en overal klinken en lachen stemmen omhoog. Twee uur, het gros van de tochtters is binnen en de gemiddelde snelheid ligt boven de 15 km per uur. En dan kan men zich ook gerust een keer op de borst slaan en zeggen: „Tjonge, dat was een aardig tochtje, en waar moeten wij nu vanmiddag heen te rijden?”

ARGUS.